

Немојте мислити да је то најлакша ствар на свету. Написати такву гомилу глупости и добити такву гомилу награда – то ипак не може сваки аматер. А Мирко Ковач није аматер: мало са иностраног, мало са домаћег ловишта – таман толико да читава ствар подсећа на узвишеномучне перипетије значајних модерниста. Ту је, наравно, и драгоцена поетичка самосвест: све цинизам до интертекстуалности, и обрнуто, па се ти снађи како знаш. Уосталом, то исто ради и Киш, па шта му фали?

Ево шта. Кад двојица раде исто, то уопште није исто. Ковач отприлике наслуђује како би требало писати тзв. значајну прозу, не зна баш све речи, али осећа музику. Пажљиво ослушкује захтеве дана: чим открије неки згодан маневар, одмах га употреби. Што да не? Зар није корисно ревитализовати отпатке, то јест исфолирати неупућене? Ако те срећа послужи, можда те неко помеша са Калвином. Ковач цитира само ауторитете, додуше, не обавезно млађе од сто година, и не обавезно у оригиналу – добра је и препричана верзија. Увек имате осећај да он упамти само прву реченицу, друга га мање занима. У нашим условима, и једна обавља посао. Делује на новинаре.

Он сам, међутим, пише лоше, и то је његов огромни пех. Скоро као они, али лоше: кад Ковач не би био тако комично самоуверен, помислили бисте да је у питању дефиниција мученика. Скоро као они, али лоше – емитујући искључиво сурогате, напорну реторичку гестикалацију чијој површности доприноси све, а ништа не помаже. Зашто се о томе заверенички ћути, не питајте мене. Велики имитатор негује распрострањену клијентелу: жирије, културне рубрике, рецензије, на брзу руку приучени књижевни полусвет. Од једном заведених не треба ни очекивати помно читање, много је простије аплаудирати наслепо, и ту је причи крај.

Прича Мирка Ковача, међутим, овде тек почиње. На једном једином али упечатљивом примеру можемо видети о каквом фолиранту је овде реч (узгред буди речено, „Сусрет с Валентином“ је антологијска ствар – „Антологија српске прозе постмодерног доба“, СКЗ). Пред нама је текст запањујуће стилско-језичке аљкавости и готово невероватне идејно-тематске тривијалности: све је ту преузето из отрцаног регистра туристичко-еротско-дисидентских наклапања, све зачињено вулгарним психологизирањем и социо-политичком наивом, све подвргнуто неподношљивој стереотипији источноевропске бајке о ропству и слободи. А све компоновано тако да укупном алузивношћу – евентуално – може погодити хоризонт очекивања публике која се тренутно налази на распусту између другог и трећег разреда средње школе, рецимо пољопривредне. Па да кренемо.

„Ето, има свакојаких односа међу половима, па и необјашњивих“ – почиње своје

Једна тужна новогодишна прича

Пише: Желидраг Никчевић
среда, 30 децембар 2009 18:58

приповедање о путу у Русију мудри Ковач, наговештавајући драму. Референцијални оквир је хитро успостављен – свакојаки односи, па и необјашњиви!

Представница лепшег пола, привилеговани објект Ковачеве анализе, Русиња Маша, на самом старту је апсолвирана серијом прецизних епитета:

„Способна, енергична и лепа жена“ – она је истовремено, као што претпостављате, јер сте читали женске ревије: „*каприциозна, маштовита и луцкаста*“. Искусном приповедачком оку неће измаћи њени квалитети, а ни читалац не сме бити ускраћен. Како то описати? Па овако: „*Путеност и еротске чари, издашан дар природе*“ – досетио се Ковач.

Шта би се ту још могло пожелети? У тако мало речи, све на једном месту, као на длану. Предосећате ли шта се спрема овој типичној Русињи? Карактерне црте сироте Маше, тако срећно дешифроване већ на првој страници, дискретно стимулишу још увек интелектуално настројеног Ковача: „*Потпириваху моју пожуду*“ – вели он.

Опасност на помолу. Сад треба бити опрезан. Да нас све заједно каснији ток догађаја не би изненадио, мистериозна пратиља нашег светског путника износи на видело свој главни проблем: „*два своја умећа која се узајамно кољу*“!

Тако је: „*кољу*“! Одакле ово суптилно „*кољу*“, такође не питајте мене. Што се приповедача тиче, он је још неодлучан: „*жан на то што је рекла да постаје тиранин кад се заљуби*“.

Уздр

„Уздржан на то...“ – мало је чудно, а ни наставак реченице („*што је сама рекла*“) није баш утешан. Могло је то и боље, али да након оваквог катастрофалног увода ипак размотримо суштину Машиних неспоразума са руским друштвом у целини – пре Ковачевог доласка. Шта њу, у ствари, занима?

Једна тужна новогодишна прича

Пише: Желидраг Никчевић
среда, 30 децембар 2009 18:58

„Мушкарци који су изгледали другачије, необично, па чак и екстравагантно“ – у реду, слаже се са оним „
способна, енергична и лепа
“, па онда „
каприциозна, маштовита и луцкаста
“. То је тај чувени описни трилинг. А слаже се, руку на срце, и са улогом коју је себи наменио наш срећни приповедач, ризикујући да са својим претходницима подели следећу проницљивост. Они, наиме, долазе: „
махом из уметничког света, а то је свет непоузданих и несталних људи, а такви су са женама увек дрчни
“.

Дубок увид, нема шта! „А“, „па“, „и“, „чак“ – све саме финесе. Све компликовани преокрети који ће (лукаво резонује Ковач) ваздуха жељном читаоцу сугерисати страховити душевни раздор његове јунакиње. Не заборавимо: реч је о умећима „
која се узајамно кољу
“.

Ех, Маша, Маша, зашто си се одмах „враголасто насмејала, заценивши се слатко“? Зашто си непознатом, ђаволски начитаном странцу „
узбуђено шапнула
“, а одмах затим „
узбудљиво прошаптала
“ своју највећу тајну? Зар само зато јер је он изгледао „
другачије, необично, па чак и екстравагантно
“? Морала си знати, мала наивна Рускињо, да огромна већина скрибомана изгледа тачно тако!

Идемо даље, да упознамо нове ликове. Представник супротног пола, насловни Валентин, иначе генијални руски лудак и успут обожавалац Ковачеве прозе, конструисан је низом такође финих запажања.

„Било је нечег сметањачког у његовом држању“ – намучио се Ковач. „Као неко страшило“ . А онда долази омиљени трилинг: „
Гледао је тужно, немоћно, па чак и добродушно
“. Валентин, наравно, „
сикће кроз стегнуте зубе, отровно, хаотично и неухватљиво
“. Мајстор је мајстор. Нацртао човека. „

Његов облик лобање и издужено лице давали су му нешто од испосничке форме
“ – толико о облику и форми, и о давању. Најбоље тек долази.

„То ми се чешће дешава да књига коју тражим ишчезне“ – вајка се Валентин, а Ковач га злобно не исправља. Зашто, побогу, „
то
“? Зашто не једноставно: често ми се дешава? Ваљда због тужне симетрије са оним: „
одустао је да трага за оном књигом
“ – уместо да одустане од трагања.

Шта се даље дешава? „*Загледао се у мене, а доња усна му се отромбољила у*
ишчекивању одговора .“ Доња усна, дакле, стрпљиво ишчекује
одговор, што није сасвим незанимљиво, али ће ловорике ипак побрати један коси
осмејак:

„*Онај коси осмејак извио се из кута његових усана навише, а потом је изразио чуђење*
откуда ја у званичној делегацији “!

Коси осмејак, замислите тај инцидент, извијен навише – изражава чуђење откуд
дисидент Ковач у званичној делегацији!

Можда је време да сви заједно изразимо чуђење: откуд Ковач у антологији? Откуд ми у
овој карикатури од приче? Овуда демони „*пролећу махајући бешумним крилима*“,
нипошто не „машући“, а тек стакла – „
стакла су била непрозирна од прљавштине
“. Валентин живи „
у малом стану на дванаестом спрату једног солитера
“, што би му тешко успело да су у питању два, три или више солитера, и пита се, врло
филозофски: „
Зашто човек страда због својих уверења?
“

Зашто због? Због зашто? Стварно – зашто? Да би нас нечему научио, јер је начитан. Кад
Валентин, не околишећи, постави свом славном госту следеће изванредно оригинално

Једна тужна новогодишна прича

Пише: Желидраг Никчевић
среда, 30 децембар 2009 18:58

питање: „*Шта је за вас књижевност?*“ – начитаном човеку указује се сјајна прилика. И Ковач је користи. Пазите сад:

„Нагло, попут блеска, синую ми је један цитат, не сећам се тачно чији; употребих га да му одговорим:

Гробље палих, пријатељу. Гробље на којем лежи хиљаде људи који нису успели да се остваре остајући у сфери болне недовољности.“

Ето шта је Ковачу „синуло“, „нагло“, „попут блеска“! Занемаримо ситницу да „хиљаде“ не „лежи“, него евентуално, за потребе овог блиставог цитата, „леже“, занемаримо и ступидну кобинацију „на којем“ – „које“, занемаримо и накарадну логичку структуру из које не можете закључити да ли су те лежеће хиљаде неостварене зато што остадоше „у сфери болне недовољности“, или је баш било потребно да се на том место остваре (*„да се остваре остајући*

“) – све то више нема никаквог смисла. Какав речник! Из цитата-блеска јасно је само то да ово будаласто филозофирање неопозиво суновраћује Ковачеву прозу „*у сферу болне недовољности*

“, и то – послужимо се још једним његовим ишчашењем: „ без оног устручавања источног интелектуалца какво показује у затвореној просторији “!

Ошамућен лекцијом, Валентин постаје жртва невероватних описних егзибиција:

„Валентин је живнуо и поскочио начинивши неколико суманутих и незграпних покрета. А онда је наједном деловао као испражњен.“

Ех, то спасоносно „деловао“! „Деловао као испражњен“! Раније, Валентин је такође „деловао“ – „*деловао као сабласт“*

. А тек кад је „*поскочио начинивши*

“, или „

посрнуо ударивши

“! Кад је након тих акробација Ковач покушао да га „

придигне хватајући
„, Валентин се „
истрнуо одгурнувши
„! Да човек не поверује.

При самом крају овог ремек дела очекује нас заиста антологијска сцена, у Машином „*малом, пријатном стану*
„. Машин отац је на време умро, пре Ковачевог доласка, а мајка – за потребе заплета – отпутовала на Крим, „
где проводи највећи део године
„
„
код брата
„ – не зна се чијег. Каква фамилија! Како се све наместило! Уживанција може да почне.

„У Машином стану осећао сам се угодно. Сео сам на под, на меку и пријатну вунену тканину. Једну руку забацио сам на ниски лежај застрт крзном неке мени непознате животиње; у другој сам држао чашу јерменског коњака и чекао Машу да се појави из купатила, обнажена и миришљава.“

Срећне руке! Једна на крзну „*мени непознате животиње*“ – зашто се нису упознали, пре крзнене фазе? – а друга ће ускоро „
додиривати њене груди
„. Шта мислите како? „
Лагано, благо и нежно
„
„
Поигравајући се с брадавицама
„. Зар „
с брадавицама
„? А „с“ граматиком?

Нема ту помоћи. За писца који држи до себе само један такав прекршај био би довољан. Овде, међутим, престаје свака логика. Кад га приповедач обаспе таквом серијом ниских удараца, читалац се повлачи. Збуњен је и некако постиђен, не жели више у томе да учествује. Једини феномен достојан пажње сада је неумољиво доследни писац-гњаватор. Збиља, докле ће он тако? Ко ме он, апсолутно уверен у ефикасност своје настране методологије, шаље сигнале? Зашто је, дођавола, тако поносан? Не знам да ли је овде реч о некој мистериозној политици, али знам да Ковач пише катастрофално, и да то нашу књижевну јавност уопште не узнемирава. Она, наиме, чита

Једна тужна новогодишна прича

Пише: Желидраг Никчевић
среда, 30 децембар 2009 18:58

као што је написано. И тачка.